

Krūties vėžių sergančių pacienčių nuomonė apie nefarmakologinius skausmo malšinimo būdus

Evelina Mamčėnkovaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Slaugos fakultetas

Aušra Lekauskaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Slaugos fakultetas

Santrauka. Tikslas – nustatyti II–III stadijos krūties vėžių sergančių pacienčių nuomonę apie nefarmakologinius skausmo malšinimo būdus.

Metodai. Anoniminė anketinė apklausa atlikta 2019 m. spalį–2020 m. sausį LSMUL KK Onkologijos ir hematologijos klinikoje. Anketa buvo sudaryta iš 25 klausimų. Išanalizuotos 33 respondentų anketos. Statistinė duomenų analizė atlikta naudojantis „IBM SPSS Statistics 25.0“ ir „MS Excel 2016“ programiniais paketais.

Rezultatai ir išvados. Beveik pusė tyrimo dalyvių nežinojo, ar galima malšinti skausmą, nebuvo išbandžiusios fizinių skausmo mažinimo metodų bei nežinojo arba neturėjo nuomonės apie jų veiksmingumą. Pusė tyrimo dalyvių manė, jog galima sumažinti skausmą muzikos, dvasinė ir kognityvine elgesio terapijomis, dauguma nebuvo išbandžiusios nė vienos psichologinės skausmo malšinimo priemonės ir neturėjo nuomonės arba nežinojo šių metodų veiksmingumo. Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių nežinojo, ar galima mažinti skausmą vartojant medicininę marihuaną, naudojant virtualios realybės akinius arba hipnozę.

Reikšminiai žodžiai: krūties vėžys, nemedikamentinis gydymas, skausmas.

The opinion of breast cancer patients on the non-pharmacological pain-relief methods

Abstract. Aim. To determine the opinions of II and III stage breast cancer patients on the non-pharmacological pain-relief methods.

Methods. The research was performed from November 2019 to January 2020 in the Oncology and Hematology department of Lithuanian University of Health Sciences Kaunas Clinics. Patients completed a survey of 25 questions. 33 surveys were analysed. Statistical data analysis was performed using IBM SPSS Statistics 25.0 and Microsoft Excel 2016 software packages.

Results. Almost half of the survey participants were unaware of the pain-relief methods, had not tried any of physical pain relief methods and did not know or have an opinion about their effectiveness. Half of the survey participants thought that music, spiritual and cognitive behavioral therapies can relieve the pain. Also, more than half of the participants had not tried any psychological pain-relief methods and did not know or have an opinion about their effectiveness. More than half of the participants did not know if it is possible to reduce pain using medical marijuana, virtual reality glasses and hypnosis.

Keywords: breast cancer, non-pharmacological pain-relief methods, pain.

Įvadas

Krūties vėžys yra viena dažniausiai pasitaikančių vėžio formų moterims. Tarp moterų ši liga užima antrą vietą pagal mirties priežastis [1]. Skausmas yra vienas iš simptomų, lydintis šia vėžio forma sergančias moteris. Krūties vėžių sergančios moterys, kurioms buvo taikytas standartinis gydymas, t. y. chirurginis, spindulinis gydymas bei chemoterapija, dažniausiai dėl šių intervencijų jaučia skausmą [2]. Sveikatos priežiūros specialistai yra linkę skirti opioidų terapiją onkologiniam skausmui malšinti ir, nors tai yra efektyvu, opioidų vartojimas turi daug šalutinių poveikių [3]. Todėl onkologiniai pacientai yra linkę išbandyti alternatyvius gydymo metodus, kad pagerintų savo savijautą, gyvenimo kokybę, sumažintų ligos simptomus bei šalutinius įprastinio gydymo poveikius [4]. Lietuvoje atliktų tyrimų apie krūties vėžių sergančių moterų nuomonę dėl nefarmakologinių priemonių naudojimą skausmui malšinti nepavyko aptikti, todėl ši tema yra nauja ir aktuali.

Straipsnio tikslas – įvertinti pacienčių nuomonę apie nefarmakologinius skausmo malšinimo metodus.

Tyrimo medžiaga ir metodai

Pasirinktas anoniminės anketinės apklausos metodas. Apklausa vykdyta 2019 m. spalį–2020 m. sausį LSMUL KK Onkologijos ir hematologijos klinikoje. Anketa sudaryta darbo autorių, remiantis išanalizuota mokslinė literatūra.

Tyrimo dalyvavo anketavimo metu besigydančios moterys LSMUL KK Onkologijos ir hematologijos klinikoje, kurioms taikytas spindulinis arba chemoterapinis gydymas. Respondentės buvo informuotos apie atsakymų anonimiškumą bei etiškumą.

Statistinė duomenų analizė buvo atlikta naudojantis „IBM SPSS Statistics 25.0“ ir „MS Excel 2016“ programiniais paketais.

Duomenims apibendrinti buvo naudojamos įvairios duomenų padėties ir sklaidos charakteristikos. Gautų duomenų dažnis vertintas absoliučiaisiais skaičiais ir procentais. Dviejų kintamųjų nepriklausomumui tikrinti buvo panaudotas Chi kvadrato (χ^2) testas. Kai nors vienas tikėtinas stebėjimų skaičius buvo mažesnis už penkis, papildomai buvo skaičiuojamas tikslusis Fišerio testas.

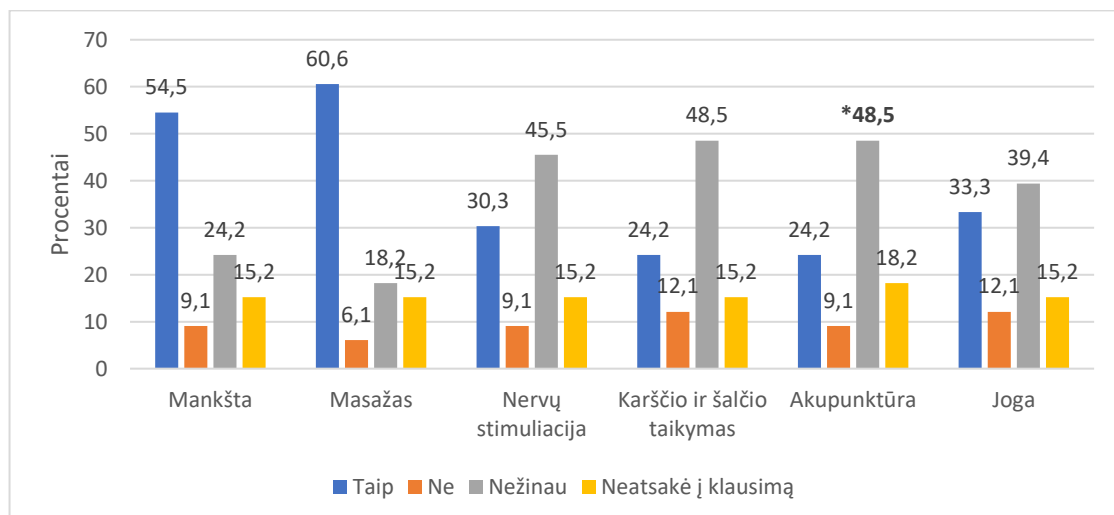
Statistinio reikšmingumo lygmuo buvo pasirinktas $\alpha = 0,05$, rezultatai buvo vertinami kaip statistiškai reikšmingi, kai $p \leq 0,05$.

Rezultatai

Tyrimo dalyvavo 33 respondentės. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 29 iki 80 metų, amžiaus vidurkis 58,91 ($\pm 11,3$). Imtyje vyraavo 51–60 metų amžiaus pacientės, kurios sudarė beveik pusę tiriamųjų (48,5 proc.). Pagal taikomą gydymo būdą 63,6 proc. respondenčių sudarė moterys, gydytos chemoterapija, o 36,4 proc. – gaunančios spindulinį gydymą.

Pacienčių nuomonė apie fizinius skausmo malšinimo būdus

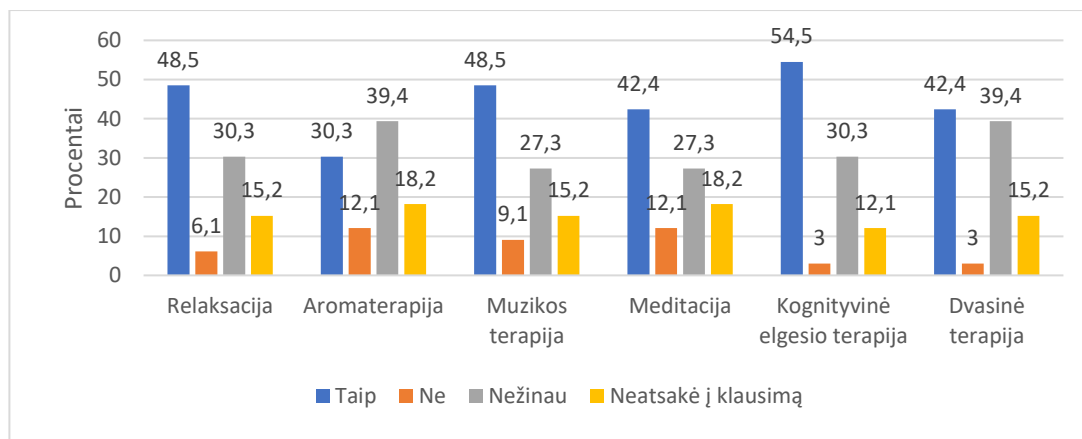
Tyrimo dalyvių nuomone, skausmą galima malšinti mankšta (54,5 proc., $n = 18$), masažu (60,6 proc., $n = 20$) ir joga (33,3 proc., $n = 11$). Dauguma tyrimo respondenčių nežinojo, ar galima skausmą malšinti nervų stimuliacija (45,5 proc., $n = 15$), karščio ir šalčio terapija bei akupunktūra (48,5 proc., $n = 16$), * $p = 0,016$ (1 pav.).

1 pav. Fizinės skausmo malšinimo priemonės, * $p \leq 0,05$

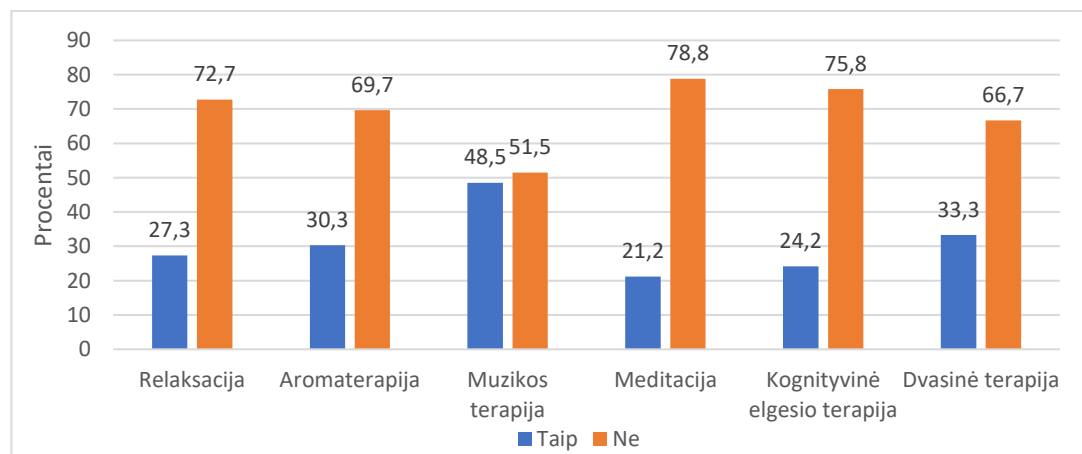
Pacienčių nuomonė apie psichologinius skausmo malšinimo būdus

Respondenčių buvo klausiama, ar galima psichologinėmis priemonėmis malšinti skausmą. Apie 50 proc. tyrimo dalyvių mano, kad skausmą galima malšinti relaksacija ir muzikos terapija (48,5 proc., $n = 16$). Apie 40 proc. moterų nežino, ar galima mažinti skausmą dvasine terapija bei aromaterapija (39,4 proc., $n = 13$). Daugiau nei pusė tiriamųjų nėra išbandžiusios nė vieno psichologinio skausmo mažinimo metodo, rezultatų statistinio reikšmingumo nenustatyta (2 pav.).

2 pav. Psichologinių skausmo malšinimo priemonių pasirinkimas

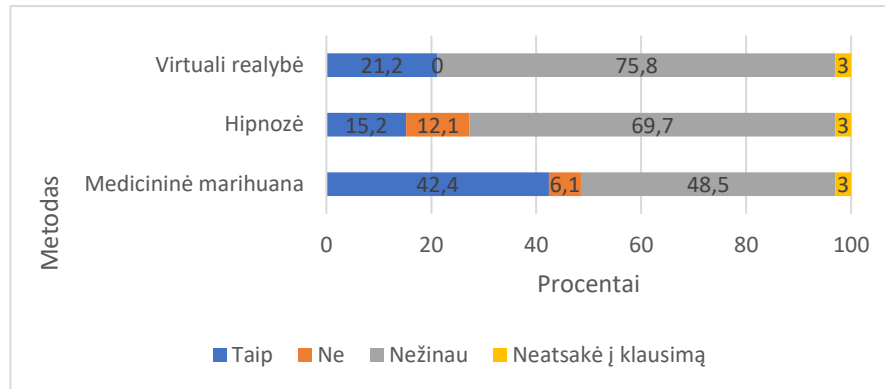
Į klausimą, ar šie būdai yra veiksmingi skausmui mažinti, 48,5 proc. ($n = 16$) apklaustųjų atsakė, kad nežino, 42,4 proc. ($n = 14$) apklaustųjų atsakė teigiamai ir tik 9,1 proc. ($n = 3$) apklaustųjų nemano, jog psichologinės skausmo mažinimo priemonės yra veiksmingos. Rezultatų statistinio reikšmingumo nerasta (3 pav.).

3 pav. Psichologinių skausmo malšinimo priemonių išbandymas

Pacienčių nuomonė apie naujausius skausmo malšinimo metodus

Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių nežino, ar galima mažinti skausmą vartojant medicininę marihuaną, naudojant virtualios realybės akinis ar hipnozė. 40 proc. ($n = 14$) respondenčių teigia, kad medicininė marihuana padeda sumažinti skausmą (4 pav.).

4 pav. Naujausi skausmo mažinimo būdai

Rezultatų aptarimas

Atliktame tyrime viename iš klausimų reikėjo atsakyti apie fizinių skausmo malšinimo priemonių taikymą. 16 moterų iš 33 (48,5 proc. respondenčių) nežinojo akupunktūros veiksmingumo skausmui malšinti ($p = 0,016$). Quinlan -Woodward J. ir kt. (2016) [5] atliko tyrimą, kuriame dalyvavo 30 moterų, sergančių šio tipo vėžiu. Moterims buvo taikytas gydymas akupunktūra. Skausmas ir kiti nemalonūs simptomai po akupunktūros sesijų sumažėjo statistiškai reikšmingai ($p = 0,011$) [6].

Skaitytoje mokslinėje literatūroje aprašomi teigiami poveikiai skausmo malšinimui, naudojant paminėtus psichologinius skausmo mažinimo metodus, pavyzdžiui, A. A. Wren, R. A. Shelby M. ir kt. (2019) atliktame tyrime išsiaiškinta, jog meditacija malšina skausmą. Nenustatyti statistiškai reikšmingi ryšiai tik dar kartą parodo, kad pacientėms trūksta informacijos apie tokius skausmo malšinimo būdus [7].

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, atitinkamai 75,8, 69,7 ir 69,7 proc. respondenčių nežinojo, ar galima malšinti skausmą naujausiais metodais. Pavyzdžiui, 2019 m. atlikto tyrimo rezultatais nustatyta, jog viena sesija svaiginančios virtualios realybės, kartu suleidžiant morfino, turėjo statistiškai reikšmingą skausmo sumažėjimą ($p < 0,001$), lyginant morfino panaudojimą be virtualios realybės [8].

Išvados

1. Apie 50 proc. tyrimo dalyvių nežino, ar galima malšinti skausmą, nėra išbandžiusios fizinių skausmo mažinimo metodų bei nežino arba neturi nuomonės apie jų veiksmingumą.
2. Tyrimo dalyvės mano, jog galima sumažinti skausmą muzikos terapija bei relaksacija (48,5 proc.). Taip pat dauguma respondenčių (> 50,0 proc.) nėra išbandžiusios nė vienos psichologinės skausmo malšinimo priemonės ir neturi nuomonės arba nežino šių metodų veiksmingumo.
3. Daugiau nei pusė tyrimo dalyvių nežino, ar galima mažinti skausmą vartojant medicininę marihuaną, naudojant virtualios realybės akinius ar hipnozė.

Literatūra

1. Simon A., Robb K. Cancer: Breast. Cambridge Handbook of Psychology, Health and Medicine, Second Edition, Cambridge University Press, 2014; p. 577–580. Prieiga internetu: <https://www.cambridge.org/core/books/cambridge-handbook-of-psychology-health-and-medicine/cancer-breast/79D686C9E4FA88C30D53E05ED423B0C9>
2. Rief W., Bardwell W. A., Dimsdale J. A., Natarajan L., Flatt S. W., Pierce J. P. Long-term course of pain in breast cancer survivors: A 4-year longitudinal study. Breast Cancer Res. Treat. 2011; 130(2);p. 579–586. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5587162/>

3. Bao Y. et al. Complementary and Alternative Medicine for Cancer Pain: An Overview of Systematic Reviews. Evidence Based Complementary Alternative Medicine. 2014. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4003746/>
4. Greenlee H. et al. Clinical practice guidelines on the evidence-based use of integrative therapies during and following breast cancer treatment. Cancer Journal for Clinicians. 2017; 6, p.194–232. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5892208/>
5. Quinlan-Woodward J., Gode A., Dusek J. A., Reinstein A. S., Johnson J. R., and Sendelbach S. „Assessing the impact of acupuncture on pain, nausea, anxiety, and coping in women undergoing a mastectomy“, Oncol. Nurs. Forum, vol. 43, no. 6, pp. 725–732, Nov. 2016.
6. De Groef A. et al. Effectiveness of postoperative physical therapy for upper-limb impairments after breast cancer treatment: a systematic review. Arch. Phys. Med. Rehabil. 2015;96;(6);p. 1140–1153. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25595999>
7. Wren A. A., Shelby R. A., Soo M. S., Huysmans Z., Jarosz J. A., and Keefe F. J. Preliminary efficacy of a lovingkindness meditation intervention for patients undergoing biopsy and breast cancer surgery: A randomized controlled pilot study. Support. Care Cancer. 2019 September; 27; (9); p. 3583–3592. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30706142>
8. Bani Mohammad E. and Ahmad M. Virtual reality as a distraction technique for pain and anxiety among patients with breast cancer: A randomized control trial. Palliat. Support. Care. 2019 February; 17; (1); p. 29–34. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30198451>